

MEVLÂNÂ

RUBAİLER

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: HASAN ÂLÎ YÜCEL

Genel Yayın: 1153

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
RUBAİLER

FARŞÇA ASLINDAN ÇEVİREN
HASAN ÂLÎ YÜCEL

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
Sertifika No: 29619

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

MEVLÂNÂ'NIN RUBAİLERİ ADIYLA REMZİ KİTAPHANESİ'NDE
I. BASIM 1932, İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM ŞUBAT 2007, İSTANBUL
VIII. BASIM ŞUBAT 2015, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-004-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LIV

MEVLÂNÂ RUBAİLER

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
HASAN ÂLİ YÜCEL

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Bu katra katra şiirler,
Hilkatin muamması önünde
Aşkın yanan vecdiyle dökülmüş
Birer gözyaşısıdır.

Mevlâna,
Varlığın mistisismini
Ve aşkın lirismini sezerek
Gözü yaşaranlara
Ölmiyen bir arkadaştır.

Kendini onda kaybeden,
Onu
Kendinde bulmuş olacaktır.

HASAN ÂLİ

MEVLÂNÂ CELALEDDİN RUMÎ

Eserleri ve Tesiri

Celaledin Rumi (H: 604, M: 1207) Belh'te doğdu. Devrinin en büyük âlimlerinden olan babası Bahaeddin Veled bu şehri terk ettikten sonra Nişabur, Bağdat, Mekke ve Şam'a kona kona uzun bir köçümden sonra Lârende'ye geldi ve yedi sene orada kalıp, Selçuk Sultanı Alâeddin Keykubat'ın davetiyle Konya'ya yerleşti. Küçük Celaledin bu seyahatte çok şey görmüş, öğrenmiş, bilhassa babasının teşkil ettiği irfan muhitinde bütün melekelerini vaktinden evvel inkişaf ettirmişti.

Zekâsı o devir büyüklerinin dikkatini celp ediyordu. Babasının ölümü üzerine Konya'da daha 25 yaşında ders vermeye başladı. Bu kadar genç iken, zamanın hukuk ilmi demek olan fıkıhta üstat olmuştu. Daha o sıralarda küller altında korlar gibi yanan şair tarafı henüz meydana çıkmış değildi. Tebrizli Şemseddin isminde başı boş, coşkunun, ümmi bir dervişle telakkisi manevi ve batını istidadının inkişafına sadece bir vesile oldu.

Bu hadiseden sonra Celaleddin Rumi hakiki manasıyla “Mevlânâ” olmuştur. Şarkta bu söz, ismi sorulmadan kendisini tanıtmaya yetiyordu. Altmış sekiz senelik hayatının imtidadınca okudu, okuttu, söyledi, yazdı ve yazdırttı. Muazzam bir cilt teşkil eden gazellerinden mürekkep “Divan-ı Şemsülhakayık”ı; son zamanlarda Şarktakinden daha büyük bir vukufu Garpta tetkik edilen “Mesnevi”si, bu büyük Türk şair ve hakimiyle iftihar etmemizin ne kadar yerinde olduğunu gösterir.

Acemce yazdığı halde sofi mizacı, panteist telakkileriyle bilhassa bizim edebiyatımıza tesiri pek mühimdir. *Mesnevi* olmasaydı, Aşık Paşa *Garipname*’sine bu kadar mükemmel bir numune bulamayacak; *Divan-ı Kebir* bulunmasaydı Yunus Emre vecitli ilahilerine aynı coşkun ritmi vermekte çok güçlük çekecekti.

Bunlardan başka Mevlânâ, Şark edebiyatında manzum birer vecize olan rubailerden de söylemiştir. Binlere bâliğ olan bu inciler, rubaiyatı çok meşhur olan Hayyam’ınkilerden şiir ve felsefe itibarıyla hiç de aşağı değildir. Bilhassa taassuba isyan ve aşkı daha platonik ve daha ilahi bir lirizm ile söylemekte Hayyam’a üstün sayabiliriz.

Derc ettiğimiz birinci rubai, ancak ocağını kaybeden bir Türk’ün duyabileceği yurt hislerini söylüyor. Onu okurken milletini ve milliyetini unutmamış büyük bir Türk ile gönül gönüle geldiğimizi hissetmiyor muyuz?

O Türktü, bizdendi ve bizimdir. Hristiyanın savmaasından¹, Musevinin havrasından, Budistin mabedinden ve nihayet mutaassıp Müslümanın mescidinden çıkıp ve onların hepsini yıkıp bizzat Tanrı ocağından başka bir şey olmayan “Gönül Evi”ni kendine ibadetgâh yaptı. En büyük vecdi orada duydu ve sevgilisine hiçbir kayda bağlı olmaksızın orada taptı.

1 İbadet yerinden

Ondaki bu coşkunluk ve taassupsa karşı gösterdiği manevi cürettir ki benim bu küçük tercüme-yi Türk okuyucularına takdimime saik olmuştur.

Bunlar, Şark metinlerindeki derin vukuf ve melekelerinden istifade ettiğim, Darülfünun müderrislerinden Şerefeddin ve Baki beyefendilerle beraber tercüme edilmiştir. Elimizde en eskisi 749'da yazılmış olmak üzere dört nüsha vardı.

Rubai metinlerini Arap harfleriyle yazmayıp yeni harflerle koymamın sebebi, eski harfleri bugün bilmeyen ve yarın bilmeyecek olanlara okumak imkânını verebilmektir. Biz, kendi şiveleriyle Türkçe söyleyen İranlı kardeşlerimizi nasıl ve ne kadar anlıyorsak, onlar da kendi dilimize göre söylediğimiz Farisi'yi elbette o kadar anlayacaklardır.

Mevlânâ'nın El Yazısı

Şimdiye kadar Mevlânâ'nın el yazısını -basılmış, basılmamış- hiçbir yerde görmemiş ve görene de tesadüf etmemiştim. Rubaileri bastıracağımı kendisine söylediğim müderris Şerefeddin Bey, umumi kütüphane müdürü muhterem üstat İsmail Saip Efendi'nin bu hususta malumatı olduğunu bana söylediği zaman, manevi kemaline büyük bir saygı beslediğim müşarünileyhe gittim. Her zamanki tevazuu ile, kendisinde bulunan bir kitabın içinde, Mevlânâ'nın el yazısı olduğunu ve kitabı getireceğini söyleyince çok sevindim. Bu sevincin kıymetini büyük insanların büyük ruhlarına kıymet verenler kolay takdir ederler.

Bu kitap iki eserden terekküp ediyordu. İkisi de Arap nahvına aitti. Biri İbni Cinnî'nin *Ettelkin*'i, diğeri Ali İbni Saidi Zeydî'nin *Elmuktedabih*'i idi.

Birinci kitap Hicri 488 senesinde, ikincisi ise o zaman İranlıların kullandığı tarih ile 805'te yazılmıştı.

Her iki kitap aynı kalem-den çıkmıştı ve birinin yazılması rebiülevvel, diğेरinin rebiülahırda bitmişti.

Aynı cildi teşkil eden iki kitabın arasındaki dört sayfadan ilk yaprağın bir tarafında hatime bulunmak üzere küçük nesihe benzer bir yazıyla bir manzume vardı. Başında “Likâtibihi” kaydı bulunuyordu. Şu halde bu manzume, onu yazanın kendisine ait demektir. Bir yapraktaki iki sayfada daha devam ettikten sonra son beyti dördüncü sayfada ve ikinci kitabın başlığının altında idi; orada “Ey Şems” kaydı vardı. Mevlânâ’nın bütün gazellerinde “Hâmûş, Hâmûş, Şems, Şemsülhakkı veddin...” diye ya kendisine hamuş¹ sıfatını vererek, yahut çok sevdiği Şemsi Tebriziye hitap ederek tahallüs² ettiği muhakkaktır. Şu halde bu manzumenin; onu tanzim etmiş olan ve birçok şiirlerinde Şems diye kendini tanıtan Mevlânâ’ya ait olduğuna, hakikate yakın bir ihtimal ile, kanaat ettim. Üstüne yazı yazılan eserin Mevlânâ’dan takriben bir buçuk asra yakın bir zaman evvel yazılmış olması, (Likâtibihi) kaydının bulunması, on dokuzuncu beyti tashih ile tekrar ederek bu manzumeyi istinsah değil, doğrudan doğruya kendisinin yazmış olması ve Şems diye tahallüs etmesi bende bu kanaati hasıl etmiştir.

Bu vesile ile, şimdiye kadar bulamadığım, göremediğim bu kıymettar ve tarihi yazıyı Türk irfan âlemine takdim imkânını bana verdiği için İsmail Saip Efendi’ye en derin minnettarlığımı burada zikretmeyi hem kendim, hem bu nevi yadigârların kıymetini bilenler için bir borç telakki ederim.

Kitabın içinde fotoğraflarını takdim ettiğim manzumenin okunmuş şeklini buraya derc ediyorum. Manzume tamamen Türkçedir ve lisanı 13. ve 14. asır Türkçesidir. Hoca Ahmedi Yesevi’nin hikmetlerini hatırlatır bir mevzu ve ifade arz etmektedir. Türk dilinin tarihi itibarıyla da ayrı bir kıymeti haizdir:

1 Susmuş, sessiz

2 Şiirde mahlas kullanma

Likâtibihi

Ussun^I varısa ey gafil-alıdanmagıl zinhar mala,
Şol nesneya ki sen koyup-gidasin ol geru kala.

(.?.) zahmetin görüptün-dirersin^{II} dünya malini
Anlar kılar anı harç edüp seni anmıya rehi bula.^{III}

Seni unuttur dostların-oğlun kızın avratların,
Evvel malın üleşeler-hisab edüp kıldan kıla.

Kılmayalar sana vefa-bunlar bay¹ ola sen gedâ²
Senin için vermiyalar-bir pare ekmek yoksula.

Bir demliğâ^{IV} ağlaşalar-andan varup bayraşalar^V
Seni çukura gömüşüp-tiz döneler güla güla.

Ol kim gida uzak yola-gerek azık alabıla
Almazusa yolda kala-ermiya hergiz menzila.

* Romen rakamıyla verilmiş dipnotlar, Hasan Âli Yücel'e; Latin rakamıyla verilen dipnotlarsa bu baskıda eklenmiştir.

^I Akıl

^{II} Toplamak

^{III} Bu mısradaki fazla kelimeler vardır, vezne uymuyor.

¹ Zengin

² Yoksul, dilenen

^{IV} Bir an için

^V Tesit etmek, kutlulamak "bayraşmak, bayrak, bayram" aynı köktendir.

Verdi sana malı Çalap¹-ta hayra kılasın sebep
Hayreylede kıl Hakk talep-vermeden ol malın yela^I

Bugün sevinursun benim-altunum akçem çok deyu
Anmaz musun ol sonu kim-muhtaç olasın bir pula.

Es itniya^{II} malin senin-hoş olmiya halin senin
Nesne ermiya elün senin-ger sunmadunsa el ela.

Ol mal dedün mar² ola-hakkâki kûrun dar ola
Herkiz meded bulmayasun-çevre bakup sağa sola.

Altın isa anda çorak-ola sana ol hoş turak
Neyler taşım kıldın yarak-anlar sana karşı gela.^{III}

Mal sermaye kılğıl azık-Hakk’a inanırsan bayık^{IV}
Yap ahiret dünyayı yık-ta iresun hoş menzilâ

Çün ola elünda direm-güç yeddükçe kılğıl kerem
Ögüd budur ki ben direm-devlet anın, ögüd ala.

I Tann

I Rüzgâra

II Fayda vermeye

2 Yılan

III “Mezar taşının ne ehemmiyeti vardır: yaptığın hayra yarayacak şeylerdir ki sana karşı gelecektir” demek istese gerek.

IV Sarih, muhakkak, kuvvetli

Etma malın illa telef-Hakk bir bine verür halef
Kılğıl selef kılma alef¹-verme kamu^I zayi ola.

Dilarisen iyşi ebed-tutgıl na didisa Ahed
Andan dila her dem meded-ta iraşasün hasıla.

Böyle buyurdu Lemyezel²-bilin bunu kılın amel
Terk eylenüz tûli emel-uymanuz^{II} her bir batıla.

Yoksul isen sabreylegıl-ger bay isen hayr eylegıl
Her bir hale şükreylegıl-Hakk döndürür halden hala.

Dünya onun, ahret onun-nimet onun, mihnet onun,
Tamu^{III} onun, cennet onun-devlet onun, kânı bula.

Hakk'a bana ne mal gerek, na kıl gerek na kal gerek
Dileğüm eyu hal gerek....

Hakk'a bana na mal gerek-dileğüm eyü hal gerek
Na kıl gerek, ne kal gerek-kendüzünü^{IV} bilen kula.

1 Hayvan yemi
1 Hep, cümlesi
2 Baki, kalıcı. Allah'ın sıfatlarından.
II Uymayınız
III Cehernem
IV Kendisini

Ben bir bican ey İlâh-yavlak^I çok eyledim günah
Yazuklarımdan^{II} ah ah-na şerh idem gelmez dila.

Ey Şems dila Hakk'tan Hakk'ı-biz faniyüz oldur^I bakı^{III}
Kamular anun müştakı²-ta hod ki ol kimün ola.

^I Garip, acayip

^{II} Günah

^I Odur

^{III} Baki

² Özleyeni

MEVLÂNÂ'NİN RUBAİLERİ

— I* —

*Bigâne megirid mera zin kûyem,
Der kûyi şüma hanei hud micuyem;
Düşmen neyem erçend ki düşmen ruyem
Alsam Türkest egerçi Hindî gûyem.*

Yabancı bellemeyin, ben de bu elde-
nim. Sizin diyarınızda kendi ocağımı
aramaktayım.

Düşman gibi görünüyorsam da düş-
man değilim. Hintçe söylüyorum ama
aslım Türktür.

* Rubailerin Latin harfleriyle Farsça yazını Hasan Âli Yücel'in 1932 yılın-
daki okumalarına sadık kalınarak sunulmuş, Türkçe tercümesi ise günü-
müz yazım kuralları gözetilerek yenilenmiştir.

– II –

*Bu aşk revan şüd ez adem mevkibi ma,
Ruşen zi şerabı vaslı daim şebi ma;
Zan mey ki haram nist der mezhebi aşk,
Ta subhi adem huşk neyabi lebi ma.*

Bizim kabilemiz aşk ile Âdem diyarından yola çıktı. Gecemiz bitmeyen visalin şarabından içip aydınlandı.

O şarap bizim mezhebimizce haram değildir. Ondan tatmış olan dudağımız, Âdem sabahına kadar kurumayacaktır.

– III –

*Ber her caî ki ser nihem mescud Ust.
Der şeş cihet-ü birunî şeş mabud Ust.
Bağ-u gül-ü sema-u şahed,
În cümle behanest-ü heme maksud Ust.*

Başımı koyduğum her yerde secde edilen odur. Dört köşe ve altı bucakta tapılan hep odur.

Bağ, gül, bülbül, sema, sevgili... bütün bunlar hep bahanedir; yalnız ve asıl maksut¹ hep odur.

¹ Amaç, sebep

– IV –

*Ender dili men derun-i birun heme Ust,
Ender teni men can-ü reki hun heme Ust.
İncay çi gûne küfr-ü iman günced,
Bi çun başed vücudi men çün heme Ust...*

Gönlümün içinde ve dışında var olan
hep odur. Tenimdeki can, kan ve damar
hep odur.

Buraya nasıl olur da şirk ve iman
sığar? Varlığımın “neden”i, “niçin”i
kalmadı; çünkü vücudum da ondandır
ve hep odur.

– V –

*Ta medrese-vü minare viran neşevêd,
Ahvali kalenderî besaman neşevêd.
Ta iman küfr-ü küfr iman neşevêd,
Yok bendei Hak bihak müsülman neşevêd.*

Minare ve medreseler viran olmadık-
ça Kalenderlik ahvali intizam bulmaz.

İman küfür ve küfür iman olmadık-
ça Hakk'ın bir kulu hakkıyla
Müslüman olmaz.

– VI –

*Der her felekî merdümekî mibinem,
Her merdümekeşra melekî mibinem.
Ey ahvel eger yekî tû dü mibini,
Ber aksi tû men düra yekî mibinem.*

Ben göklerin her birinde birtakım insanlar ve onların üzerinde de melekler görüyorum.

Ey şaşı, eğer sen biri iki görüyorsan, ben de senin aksine ikiyi bir görüyorum.

– VII –

*Der rahı taleb resideî mi bayed,
Damen zi cihan keşideî mi bayed;
Binaîyi hiş deva kün verne
Âlem heme Ust dideî mibayed.*

İstek yolunda ergin kimseler, cihan-
dan elini eteğini çekmiş erler gerektir.

Sen kendi görüşünü tedavi et. Yoksa
bütün âlem odur; yeter ki göreceğ göz
olsun!..

– VIII –

*An vakt ki bahri küll şeved zatı mera,
Ruşen kereded cemali zerratı mera.
Zan misuzem çü şem' ta der rehi aşk
Yek vakt şeved cümlei evkat mera.*

Varlığım hudutsuz bir deniz olduğu
zaman o, benim vücudumdaki zerrelere
aydınlattır.

Bunun için ben, şule gibi yanarım; ta
ki aşk yolunda bütün zamanlarım bir
andan ibaret olsun!..

– IX –

*Ta şeb migû ki ruzi mara şeb nist,
Der mezhebi aşk, aşkra mezheb nist.
Aşk an bahrist keş keran-u leb nist.
Bes garka şevend-ü nale-ü yarab nist.*

De ki: Gece olsa da bizim gündüzümüze gece yoktur. Aşk mezhebinde aşka mezhep olmaz.

Aşk öyle bir denizdir ki ne ucu bucağı, ne de sahili ve kenarı vardır. Oraya düşüp boğulurlar; fakat “Aman!” diye bağırarak, “Yarap!” diye haykırmak yoktur.

-X-

*Ey can haberet hest ki cananı tû kist?
Vey dil haberet hest ki mihmanı tû kist?
Ey ten ki beher hile rehî mi cuyî,
O mikeşeded bibin ki cıyanı tû kist?*

Ey can, haberin var mı ki cananın kimdir? Ey gönül farkında mısın ki mihmanın kimdir?

Ey ten, türlü hile ile kaçmak yolunu arıyorsun; halbuki o seni çekiyor. Dikkat et, seni arayan kimdir?

– XI –

*Ey hasreti hubanı cihan ruyi huşet,
Vey kıblei zahıdan dü ebruyi huşet.
Ez cümle sıfatı hiş uryan keştem
Ta gavta hurem bürehne der cüyi huşet.*

Cihan güzellerinin tahassürü¹ senin
güzel yüzünedir. Zahitlerin kıblei senin
latif iki kaşındır.

Bütün evsafımdan² sıyrıldım, soyun-
dum; ta ki senin dil-nişin³ ırmağında
çıplak olarak yıkanayım!..

¹ Özlemi

² Vasıflarından

³ Hoş, latif

– XII –

*Ey dust bedustî karinim türa,
Her ca ki kadem nihi zeminim türa;
Der mezhebi âşıkî reva key başed
Âlem betü binim, nebinim türa.*

Sevgilim, sana yakın olmamın sebebi
hep muhabbettir. Ayağını nereye basar-
san biz oranın zeminiyiz.

Aşk mezhebinde reva mıdır ki âlemi
seninle gördüğümüz halde seni görme-
yelim?..

– XIII –

*Ber rehgüzeri belâ nihadem dilra,
Hass ez peyi tü pay küşadem dilra.
Ez bad mera buyi tü amed imruz
Şükramei an bebad dadem dilra.*

Gönlümü bela uğrağına saldım ve
onu yalnız senin arkandan koşturdum.

Sevgilim, bugün rüzgârdan senin ko-
kun geldi; ben şükrame olsun diye koku-
nu getiren rüzgâra gönlümü verdim.

– XIV –

*Ta ba tü büdem nehusbem ez yarîha,
Ta bi tü büdem nehüsbem ez zarîha;
Subhan-allahaki her dû şep bidarem,
Tü ferk niger meyani bidarîha.*

Seninle beraber olduğum zaman sevgin beni uyutmaz.

Sensizken de hasretinle gözlerim uyku tutmaz.

Her iki gecede de ben yine uyanık kalırım. Bu iki uykusuzluk arasındaki farkı artık sen anla!

– XV –

*Men zerre vü hurşid-likâi mera
Bimari gamem ayni devaî tü mera;
Bi bâl-ü per ender peyi tü miþerrem,
Men keh şüdeem çû kehrübai tü mera.*

Ben bir zerreyim, benim güneş yüz-
lüm sensin. Ben gam hastasıyım, bana
sen aynı devasın.

Kolsuz, kanatsız, senin arkandan
uçar dururum; sanki küçük bir çöpüm;
beni tutan ve çeken “kehrüba”¹ sensin!..

¹ Kehlibar

– XVI –

*Nuri felekest in teni hakîi ma,
Reşki melek amedest çalâkîi ma.
Geh reşk büved firîşte ez pakîi ma,
Geh bigrîzed div zi bişakîi ma*

Bizim şu kara topraktan olan bedenimiz feleğin nurudur. O kesif ten, asu-
manda öyle süratle uçar ki bu çalâkî¹
meleklerin bile gıptasını davet eder.

Bazan gök insanları, biz toprak adamlarının temizliğini kıskanırlar; bazan da şeytanlar bizim kötülüğümüzden kaçarlardı.

¹ Tezcanlı, çevik

– XVII –

*İmrüz çü her ruz harabîm harab,
Meküşa deri endişe-vü bergir rabab;
Sad gûne nemazest-ü rükûest-ü sücud
Anra ki cemali dust başed mihrab*

Bugün de her günkü gibi haraplık içinde harabız. Düşünce kapısını açma; rebabını¹ çal.

Kendisine dostun cemali mihrap olan kimseye bin türlü namaz ve o kadar da rükû² ve sücut³ vardır.

¹ Saz

² Namazda dizlere tutunarak öne doğru eğilme hareketi

³ Secde etme

– XVIII –

*Sübhan-allah men-ü tû ey dürri hoşab,
Peyveste muhalifim ender her bab.
Men bahtı tû em ki hiç habem nebürd,
Tû bahti meni ki derneyai ez hab.*

Ey parlak inci, seninle daima ve her
suretle muhalefetimiz var:

Ben senin talihinim, hiç uyumuyorum.
Sen benim bahtımsın, hiç uyanmıyorsun.

– XIX –

*Ârî sanema behane hud güm budet,
Ta hab biyamed-ü zima berbudet;
Hoş husb ki men ta beseher hahem güft,
Feryad zi nergisanı hab aludet.*

Evet, ey varlığına taptığım!.. Seni kaybetmemin sebebi kendiliğinden hasıl oldu; uyku geldi ve bizden seni alıp götürdü.

İyi uyu ki ben ta seher vaktine kadar senin uykulu nergis gözlerinden müşte-kî¹, feryat edeceğim.

¹ Şikâyetçi

– XX –

*Ez bi yarî zarîfter yarî nist,
Vez bikârî lâtifter kârî nist,
Herkes ki zi ayyarî-ü hile bibürid,
Vallah ki çü u zeyrek-ü ayyarî nist.*

Yarsız olmaktan daha güzel yar olamaz. İşsiz olmaktan daha latif iş bulunamaz.

Allah'a yemin ederim ki hile ve ayyarlıktan¹ azade olan kimseden daha akıllı ve kurnaz bir insan yoktur.

¹ Dolandırıcılık

– XXI –

*İmrüz men-ü camı sabuhî derdest
Mi üftem-ü mi hîzem-ü mi kerdem mest,
Ba servi bülendi hiş men metsem-ü pest;
Men nist şevem ta nebüved cüz vey hest.*

Bugün sabah şarapla dolu olan kadeh elimde düşüyorum, kalkıyorum ve mest oluyorum.

Benim mestliğim servi boylu sevgili-min güzelliğindendir. Ondan başka var olan bir şey bulunmadığı zaman ben de yok olurum.

– XXII –

*İmşeb şebi men nik zarîf-ü zarest,
İmşeb şebi perdahteni esrarest,
Esrarî dilem cümle hayalî yarest,
Ey şeb megüzer zûd ki mara kârest.*

Bu gece benim çok zar¹ ve zayıf olduğum bir gecedir. Bu gece sırların meydana çıkacağı gecedir.

Gönlümde gizli olan şeylerin hepsi sevgilimin hayalidir. Ey gece, çabuk geçme; zira bizim işimiz var!..

¹ Ağlayan

– XXIII –

*İnsaf bidih ki aşk nikû kârest
Zanest halel ki tab'ı bed-girdarest.
Tü şehveti hışra lekap, aşk nihi;
Ez şehvet ta aşk reh büsyarest.*

İnsaf et ki aşk iyi bir iştir. Fakat fena tabiat onun saffetini¹ bozar.

Sen şehvetinin adını aşk koymuşsun; halbuki şehvetle aşk arasında ne uzun mesafe vardır...

¹ Saflığını

– XXIV –

*An telhi suhanha ki çünan dilşikenest
İnsaf bidih çi lâyıkı an dihenest,
Şirin lebi u telh negüfti hergiz,
İn bi nemekî zi şurû bahti menest.*

Bu acı sözler öyle gönül kırıcıdır ki...
İnsaf et, o ağza bunlar yaraşır mı?..

Yok, yok; onun tatlı dudağı hiç acı
söz söyler mi?.. Bu tatsızlık ancak benim
bahtımın kötülüğündendir.

– XXV –

*An kes ki beruyi hobi u reşki perist
Amed sehrî-vü ber dili men nigerist,
U giryed-ü men giryem ki ta amed subh,
Pürsid ki zin her dü aceb aşık kist.*

Güzel yüzünü perilerin kıskandığı
insan, seher vakti idi, geldi. Gönlüme
gözünü dikti.

Ta sabah oluncaya kadar o ağladı,
ben ağladım. Sordu:

Acaba ikizimden âşık olan hangimi-
ziz?!

– XXVI –

*În faslı bahar nist, faslı digerest;
Mahmurû her çeşm, zi vaslı digerest,
Her çend ki cümle şahha raksanest,
Cünbideni her şah zi asli digerest.*

Bu mevsim, bahar değildir; başka bir devirdir. Her gözün mahmurluğu ayrı bir visalden olduğu gibi...

Her ne kadar bütün dallar ihtizaz¹ ederse de her birinin sallanmasının başka başka sebepleri vardır.

¹ Titreme

– XXVII –

*În mestî-i ma zi bade-i hamra nist
Vin bade becüz der kadehi sevda nist;
Tü amedeî ki badei men rizî,
Men an metsem ki badeem peyda nist.*

Bizim sarhoşluğumuz şu kırmızı
şaraptan değildir. Bizim şarabımız sevda
kadehinden başka yerde yoktur.

Sen benim kadehimi kırmaya ve
şarabımı dökmeye geldin;

Fakat ben o türlü mestim¹ ki şara-
bım meydanda değildir.

¹ Sarhoşum

– XXVIII –

*În aşk şehest-ü râyetêş peyda nist,
Kur'an hakest-ü ayetêş peyda nist.
Her âşık ezin sayyâd tir hurdest
Hun mihured-ü cerahateş peyda nist.*

Bu aşk bir hükümdardır ama bayrağı meydanda değildir. Kur'an haktır; fakat ayeti zahir ve âşikâr olmamıştır.

Her âşık bu avcıdan bir ok yemiştir, kan içer, fakat cerahatı görülmez.

– XXIX –

*Ey ez tû dilem pür semen-ü yasemenest,
Vez menzileti tû kist ki hem çü menest,
Berhasten ez can-ü cihan müşkil nist,
Müşkil zi seri kûyi tû berhasten est.*

Sevgili, senin sebebinden gönlüm yasemenle doludur. Senin menzilinde benim gibi ve bana benzeyen acaba kim vardır?

Can ve cihandan kalkıp gitmek güç değildir; asıl güç olan senin bulunduğun yeri terk etmektir.

– XXX –

*Bad amed-ü gül ber seri mey-haran riht,
Yar amed-ü mey der kadehi yaran riht,
Ez sümbüli ter revnekı attaran bürd,
Vez nergisi mest hunı huşyaran riht.*

Rüzgâr geldi, mey içenlerin üzerine
gül döktü. Yar geldi, dostların kadehine
mey döktü.

Onun, sümbül gibi güzel kokulu
olan saçı, güzel kokulu yerlerde revnak¹
bırakmadı; ve nergis gibi mest olan göz-
leriyle de aklı başında olanların kanını
döktü.

¹ Parlaklık, tazelik, güzellik

– XXXI –

*Payı tû girefteem nedarem zi tû dest,
Derman zi ki cüyem ki dilem mihri tû hast;
Mi ta'ne zenî ki ber ciger abet nist,
Ger ber cigerem nist çi şüd ber müje hest.*

Senin ayağına sarılmışım, elini tutamıyorum, senden medet isteyemiyorum; kimden derman arayayım? Gönlüm senin muhabbetinle hastadır...

Hey gafil, “Ciğerinde su yoktur, hasta değilsin” diye bana sitem ediyorsun; sanki ciğerimde su yoksa ne olmuş... Kirpiklerimde var ya!..”

– XXXII –

*Ba ney güftem ki ber tû bidad zi kist,
Bi hiç zeban nale-ü feryad zi çist;
Ney güft zi şeker lebî büridend mera,
Bi nale-ü feryad nemidanem zist.*

Bu zulüm sana kimden geldi, kelimesiz ve dilsiz, böyle feryat ve figan nedendir; ey ney?..

O cevap verdi:

“Beni bir şeker dudaklıdan kesip aldılar, onun için nale¹ ve feryatsız yaşamak nedir bilmiyorum!..”

¹ İnleme

– XXXIII –

*Ba şeb küftem ger bemehet imanest
În zûd güzeştan-i tü ez noksanest,
Şeb ruy bemen kerdü mera özrî güft,
Mara çi küned çü aşk bi payanest.*

Eğer sevgilim olan aya imanın varsa
bu çabuk geçişin bir kusur değil midir?
Gece yüzünü bana çevirdi ve böylece
itizar etti:

“Bizim ne günahımız var; aşkın ucu
bucağı yok ki!..”

– XXXIV –

*Her zerre ki der hava-ü der hâmunest,
Nikû nigereş ki hemçü ma mecnunest;
Her zerre eger hoşest-ü ger mahzunest,
Serkeste-i hurşidi hoşı biçunest.*

Havada ve sahrada olan zerrelere iyi bak, onların hepsi bizim gibi mecnundur ve hepsi bikaardır.¹

İster mahzun, ister memnun olsun, ne kadar zerre varsa hepsi, her türlü kayıttan âzade olan ezel güneşinin pervaneleridir.

¹ Kararsızdır

– XXXV –

*Her ruz dilem der gamı tü zâr terest,
Vez men dili bi rahmi tü bizar terest.
Bigüzaştım gamet nebigüzaşt mera,
Hakkâ ki gamet ez tü vefadar terest.*

Gönlüm senin gamından her gün bir kat daha zar olmakta ve senin merhametsiz gönlün benden gittikçe bizar¹ kalmaktadır.

Sen benden geçtin; fakat gamın benden geçmedi. Doğrusu, gamın senden daha vefalıymış!..

¹ Rahatsız, usanmış

– XXXVI –

*Yarî ki behûsn ez sıfat efzûnest,
Der hane deramed ki dili tü çunest,
O damen hod keşan-ü dil migüfteş,
Damen bikeş ki haneem pür hunest.*

Güzelliği tavsifin¹ fevkinde olan sevgilim, “Gönlün nasıldır?” diye hatırlımı sormak için evime geldi.

O eteğini kaldırıyordu. Gönlüm ona dedi ki:

“Eteğini iyi topla; zira evim kanla doludur...”

¹ Nitelemesinin

– XXXVII –

*Ey ruyi tû ez letafeti ayine-i ruh;
Hahem ki kademhayî hayalet besabuh,
Der dide keşem velik târi müjeem,
Tersem ki künet pay hayalet mecruh.*

Ey yüzü güzelliğiyle ruh aynası olan
sevgili! Sabah şarabında senin hayalinin
ayaklarına gözlerimi sürmek isterim.

Fakat korkarım ki onlar kirpikleri-
min oku ile mecruh¹ olurlar!..

¹ Yaralanmış

– XXXVIII –

*Ez fakr beenvai suhanha güftend,
Der bihaberî gevheri mâni süftend,
Vakıf çü nekeşend zi esrarı cihan;
Evvel zenahî zedend-ü ahır huftend.*

Sayırsız hikâyeler anlattılar, yokluğa,
varlığa dair birçok sözler söylediler ve
gaflet içinde akıllarınca mana gevherini
deldiler.

Kâinatın esrarına vakıf olmadıkları
için evvela uzun uzun çene çaldılar,
sonra uyuyup kaldılar.

– XXXIX –

*Hâmuş mera zi güftü guftarı tû kerd,
Bi kâr mera halâveti kârı tû kerd,
Bigrihtem ez damı tû derhanei dil,
Dil dam şüd-ü mera giriftarı tû kerd.*

Senin sözünü söyleyip mütemadiyen seni anmak, beni sükûta mecbur etti. Seninle meşgul olmağın zevk ve lezzet beni işsiz bıraktı.

Senin tuzağından gönlüm evine kaçtım. Halbuki gönlüm tuzak oldu ve ben gene sana tutuldum.

- XL -

*Men bendei an kavm ki hudra danend,
Her dem dili hudra zi galet birehanend,
Ez zat-ü sıfatı hiş sazend kitab,
Fihristi kitabra Enelhak hanend.*

Ben kendisini bilen insanların kulu-
yum, ki onlar her zaman kendi gönülleri-
ni hatalardan kurtarmaktadırlar.

Kendi zat ve sıfatlarından bir kitap
yaparlar. O kitabın fihristini Enelhak
(ben Hakk'ım) sözü ile icmal¹ ederler.

¹ Özetler

– XLI –

*Ez ateşi sevdayı tüem tabî bud,
Der cıyı dil ez suhbeti tü abî bud,
An ab serap bud, an ateş, berk,
Bigüzeşt künun kıssa meger habî bud.*

Senin sevginin ateşinden kalbimde
bir aydınlık ve senin sohbetinden gönlü-
mün ırmağında bir su vardı.

O su serap, o ateş şimşek oldu. Şimdi
hep o masallar geçti; bütün bunlar sanki
birer rüya imiş!..

– XLII –

*Ez aşkı tû bahr heme şur engized,
Der payi tû ebr dürer mirized;
Ez aşkı tû berkî bezemin üftadest,
În dud der asüman ezan mihized.*

Senin aşkından derya dalgalanıp
karıştı. Bulutlar senin ayağına inciler
döküyor.

Yere senin aşkından bir yıldırım
düştü. Bu duman onun için göklere yük-
seliyor.

– XLIII –

*An yar ki ez tabib dil birubayet,
Ura darû tabib çün fermayed,
Yek zerre zihüsn-i hiş eger binümayed
Vallah ki tabibra tabibî bayed.*

Hekimin gönlünü kapan o sevgiliyi
hekim nasıl tedavi edebilir? Hiç ona ilaç
tavsiye edilebilir mi?

Eğer o, güzelliğinden bir zerre göste-
recek olursa vallahi o hekime de bir
başka tabip lazım gelecektir.

– XLIV –

*An ruz ki canem rehi keyvan gired,
Eczayı tenem hâki perişan gired,
Ber hâk beengüşti tü biniüvis ki hîz,
Ta bercihem ez kûr tenem can gired.*

Ruhun göklere uçtuğu ve tenin topraklara karıştığı gün kabrimin üzerine parmağınla “kalk!..” diye yaz; yaz ki ben mezarımdan sıçrayayım ve bu ölü vücudum tekrar canlansın!

– XLV –

*Ey an ki zi tû müşkilem asan kereded,
Serv-ü gül-ü bağ mesti ihsan keredet,
Gül sermestest-ü hâr bedmesti humar,
Camî derdih ki cümle yeksan kereded.*

Ey beni güçlüklerden kurtaran ve
ihsanı ile serviyi, gülü, bahçeyi mest
eden sevgilim!

Gül, humarınla¹ senin sermestin² ve
diken bedmestindir³. Bir kadeh daha ver
ki hepsi bir olsun!..

¹ İçkiden sonra gelen başağrısı

² Sarhoş

³ Kendini bilmeyecek derecede sarhoş

– XLVI –

*Bi aşk nişatı işret efzun neşeed,
Bi aşk vücudi hûb mevzun neşeed,
Sad katra zi ebr eger bederya bared,
Bi cünbüşi aşk dürri meknun neşeed.*

Aşk olmayınca içkinin neşesi artmaz,
aşk olmayınca güzel vücutlara mevzun-
luk gelmez.

Eğer deryaya bulutlardan yüzlerce
katralar¹ yağsa, aşkın tesiri olmadıkça o
katralar ilelebet inci olamaz!..

¹ Damla

– XLVII –

*Canî ki der u ez tû hayalî başed,
Key an canra nakl-ü zevalî başed,
Meh der noksan gerçi hilâlî başed,
Noksanı vey agazı kemalî başed.*

Bir can ki onda senden bir hayal vardır,
o can nasıl zeval bulur?

Aya noksan gelip incelir ve hilal
olursa da, bu incelmesi bir kemalin baş-
langıcı değil midir?

– XLVIII –

*Canâ tebeş aşk begayet biresid
Ez aşkı tû kârem beşikâyet biresid,
Erzanki ne hahi ki binalem seherî,
Der yab ki derdi men begayet biresid.*

Ey sevgili! Aşkının ateşi son haddine erdi. Senin sevginden, işim sadece şikâyet oldu.

Eğer her seher inlememi istemiyorsan bana acı; zira derdim tahammül edilmez bir hale geldi.

– XLIX –

*Çeşmi tü hezar sihir mutlak dared,
Sad can-ü hezar cani muallak dared,
Zülfet küfrest-ü din ruyi çün kameret,
Ez küfr niger ki din çi revnak dared.*

Senin gözünün bin türlü sihri vardır.
Yüzlerce, binlerce can ona bağlıdır.

Sevgilim, senin siyah saçların küfür-
dür; din ise ay gibi olan yüzündür.
Küfürle kıyas et, bak ki din ne parlak-
tır?!

– L –

*Çün subhi velâyı hak demiden gired,
Can der teni zindegân periden gired,
Cayî biresed merd ki der her nefesî,
Bi zahmeti çeşm dust diden gired.*

Hakk'ın muhabbeti sabah gibi aşî-kâr olmaya başlayınca yaşayanların teninden canları uçmak ister.

İnsan öyle bir makama erişir ki her nefeste göze muhtaç olmaksızın sevgiliyi görmeye muktedir olabilir.

– LI –

*Biçare ter ez aşıkı bir sabr gücast,
Kin aşk giriftarî bi hiç devast,
Dermani gamı aşk ne buhl-ü ne riyast,
Der aşkı hakikî ne vefa-ü ne cefast.*

Sabır ve kararı kalmamış âşıktan daha biçare kimse olur mu? Zira bu aşk, devasızlığa uğramaktır.

Aşk eleminin dermanı ne cimrilik ve ne de riya'dır. Çünkü hakiki sevgide ne vefa vardır, ne de cefa!..

– LII –

*Çün danistem ki aşk peyvesti menest,
Van zülfi hezarı şah derdesti menest,
Her çend ki di mesti kadeh mibudem,
İmruz çünanem ki kadeh mesti menest.*

Anladım ki sevgi, benim varlığımın
bağıdır. O bin telli saç benim elimdedir.
Ben her ne kadar dün kadehten mest
olmuşsam da bugün kadeh benden sar-
hoştur.

– LIII –

*Hâhi ki türa keşf şeved hestü dust,
Der rev bederuni magz-ü berhiz zi pust;
Zâtist ki kerd u hucübi tü bertust,
U garkai hud her dü cihan garka derust.*

Sevgilinin varlığı sana açılsın istiyor-
san iç yüze geç, dış yüzde durma...

O öyle bir zattır ki onu senden yine
senin örtülerin kapamıştır.

Halbuki kendisi kendi varlığına bat-
mış ve her iki âlem de onda boğulmuş-
tur.

– LIV –

*Divâne şüdem hab zi divane hatast,
Divâne çıdaned ki rehi hab gücast.
Ziraki Huda nehuft pakest zi hab,
Mecnuni Huda bidan ki hem-habı Hudast.*

Divane oldum: divane hiç uyku uyur mu? Mecnun uykunun nerede olduğunu bilir mi?..

Zira Allah uyumaz, uykudan münezzehtir¹. Bil ki Allah'ın divanesi de uyumakta onunla beraberdir.

¹ Uzaktır, arıdır

– LV –

*Gıyend ki aşk akibet teskin est,
Evvel şurest akibet temkin est;
Canest zi asiyaş senki zîrin,
Vin sureti bi karar balâbin est.*

Dediler ki aşkın akıbeti sükûnettir.
Evveli şuriş¹, nihayeti temkindir.

Can, bu aşk değirmeninin altında
duran taştır ve bu kararı olmayan beden
ise üstte görünen döner parçadır.

¹ Karışıklık, kargaşa

– LVI –

*Güftend ki şeş cihet heme nuri Hüdast,
Feryad zi halk hast kân nur gücast?
Bigâne nazar kerd beher su çep-ü rast.
Güftend demî nazar bikün bi çep-ü rast.*

Dediler ki altı cihet Allah'ın nuru ile doludur. Halktan “Onur nerededir?” diye feryat koptu.

Yabancı olan kimse, sağa sola baktı; onu göremedi.

Dediler ki:

“Onu görebilmek için –bir an– sağ-sız, solsuz bak!..”

– LVII –

*Güm bad serî ki an seranra pâ nist,
Van dil ki becan garkai an sevda nist,
Güftend derin meyan negüncend muryî,
Men mury şüdem ez an mera genca nist.*

Büyüklerle hâkipay olmayan baş ve onların sevdasına candan gark olmayan gönül yok olsun!

Dediler ki onlarla bu baş ve bu gönül arasına kıl sığmaz, o kadar birbirine yakındırlar.

Halbuki ben bizzat kıl oldum. Artık benim için oraya sığıp sığmamak meselesi kalır mı?

– LVIII –

*Mahî ki ne zîrest-ü ne balâst gücast,
Nakdî ki ne bama-ü ne bi mast gücast,
Anca inca megû bigû rast gücast,
Âlem heme ust an ki binast gücast.*

Ne yukarda ne de aşağıda olmayan
Ay nerededir?

Ne bizimle ne de bizsiz olmayan
nerededir? Orada, burada deme; doğru-
sunu söyle; âlem hep odur. Fakat onu
görebilecek göz nerede!

– LIX –

*Mestem zi humari abheri cadûyet,
Defem çi dihi çü âmeden der kûyet,
Men sir nemi şevem zi leb ter kerdem;
An bih ki mera derüfkeni der cûyet.*

Cadı gibi sihirkâr ve nergis gibi güzel gözlerinin şarabından mestim. Senin yanına geldiğim zaman niçin beni kovuyorsun?

Ben öyle dudağını ıslatmakla doycaklardan değilim. Beni kendi ırmağına at, ruhumu ancak o kandırabilir!..

- LX -

*Munsuru Halacı ki “Enelhak!” mi güft.
Hâki heme reh benevki müjgân mi rüft.
Der kulzümi nistûi gavti hured,
Vangeh pes ezan düri Enelhak mi süft.*

Hallacı Mansur “Ben Hakk’ım” dedi. Bütün yolların topraklarını kirpikleriyle süpürdü.

Kendisi yokluğun denizine daldı ve ancak ondan sonra “Enelhak” incisini buldu ve deldi...

– LXI –

*Hurşid ki başed ki beruyi tû resed,
Ya badı sebükser ki bemıyî tû resed,
Aklî ki küned hacedgû şehri vücud,
Divane şeved çün seri kûyi tû resed.*

Güneşin, senin huzuruna çıkacak ne liyakatı var? Çabuk giden bir rüzgârın, senin kılına yetişmesi, haddine mi düşmüştür?

Varlık şehri içinde bilgiçlere hocalık eden akıl, senin köyüne ve civarına geldiği zaman divane olur.

– LXII –

*Nâgeh zi derem deramed an dilberi mest,
Cami meyi lâ'l nuş gerde-ü binişest;
Ez diden-ü ez girifteni zülfi cusest,
Ruyem heme çeşm keşt çeşmem heme dest.*

O mest olan güzel, ansızın kapımdan içeri girdi. Yakut gibi duran şarap kadehinden içip geçti oturdu.

Onun dalgalanan saçını görüp tutabilmek için bütün yüzüm göz ve gözüm baştan başa el oldu.

– LXIII –

*Der aşk ne pestî ne bülendî başed,
Ni bihuşî-i ne hûşmendî başed,
Kurraî-ü şeyhî-ü müridî nebüved,
Kallâşî-ü kemzenî ü rindî başed.*

Aşkta yükseklik alçaklık, akıllılık, akılsızlık, hafızlık, şeyhlik, müritlik yoktur.

Rintlik, hiçbir kayda bağlı olmamak, az söylemek ve kaygısızlık vardır.

– LXIV –

*Der aşkı tû akli zulfünun mi husbed,
Müştak der ateş enderon mi husbed,
Bidide-ü dil eger bihusbem çi aceb
Hun keşt mera dü dide hun mi husbed.*

Çok bilgili olan akıl, senin aşkından bihaberdir, gafildir. Seni özleyen yürek ateşler içinde uyur.

Eğer gözsüz ve gönülsüz uyuyacak olursam şaşmayın. Zira iki gözüm kan olmuştur; uyuyan gözlerim değil, kan-
dır.

– LXV –

*Der aşkı tüem nasihat-ü pend çi sud,
Zehrab çeşideem mera kand çi sund,
Gûyend mera ki bend ber paş nihid,
Divane dilest pâ'm der bend çi sud.*

Senin aşkın hususunda bana nasihatın ne faydası olur? Zehir içmişim, şeker bana kâr eder mi?

Benim için “Onun ayağına zincir bağlayın” diyorlar; halbuki deli olan gönüldür, ayağıma zincir vurmak neye yarar?..

– LXVI –

*Duş an buti men hemçu mehi gerdun bud;
Ni ni ki behüsn ez afitab efzun bud,
Ez dairei hayali ma birun bud,
Danem ki nigû bud nedanem çün bud.*

Dün gece benim taptığım, gökteki ay gibi idi. Yok yok!.. Belki güzellikte güneşten de üstündü.

Şunu biliyorum ki güzeldi, fakat bilmediğim bir şey varsa güzelliğinin nasıl olduğudur.

Hayale sığmayan bir güzellik bilinebilir mi?

– LXVII –

*Rev dide biduz ta dilet dide şeved,
Zan dide cihani digeret dide şeved,
Ger tû zi pesendi hiş birun âyi,
Kâret heme serteser pesendide şeved.*

Gözünü dik ki gönlün göz olsun; ve
o gönül gözüyle sana başka bir cihan
görünsün!

Eğer sen kendini beğenmekten kur-
tulursan her işin başkaları tarafından
beğenilmiş olur.

– LXVIII –

*Şad an ki cemali mahitabeş bibüred,
Sakî-i kerem mesti harabeş bibüred,
Miayed abı dide mi nayed hab.
Tersed ki eğer biyayed abeş bibüred,*

Onun ay gibi güzel yüzüne tutulan
ve kereminin sakisinden mest ve harap
olan kimse şaduman¹ olsun.

Ben şad değilim; gözyaşlarım akıyor,
gözlerime hiç uyku girmiyor.

Uyku gelmekten korkuyor; çünkü
gelecek olursa gözyaşlarım onu alıp
götürecektir.

¹ Mutlu

– LXIX –

*Sad merhale zan sûyi hîred hahem şüd,
Farig zi vücudi nik-ü bed hahem şüd,
Ez bes hubî ki der pesi perde menem,
Ey bihaberân aşıkı hud hahem şüd.*

Akıldan yüz merhale uzaklaşmak, iyi
ile kötünün vücudundan kurtulmak isti-
yorum.

Benim vücudumun perdesi arkasın-
da o derece güzellik var ki –ey bihaber-
ler!– benim kendime âşık olacağım geli-
yor.

– LXX –

*Z-evvel ki mera aşkı nigarem birubud,
Hemsayei men zi nalei men negunud,
Ekmun kem şüd nale-ü aşkem bifüzud,
Ateş çü hava girift güm kereded dud.*

Sevgilimin aşkına tutulduğum ilk zamanlar feryatlarım komşularımı uyutmuyordu.

Şimdi feryatlarım azaldı, aşkım arttı. Zira ateş alevlendiği zaman dumanı kalmaz.

– LXXI –

*Aşık ki tevazu neniümayed çi küned
Şebha ki bekûyi tû neyayed çi küned,
Ger buse dihed zülfi türa hire meşev
Divane ki zencir nehayed çi küned.*

Âşık tevazu göstermez de ne yapabilir? Geceleri senin olduğun yere gelmez de ne eder?

Büklüm büklüm olan saçını öperse şaşma, darılma. Divane, zincirlerini ısırmazsa, çiğnemezse ne yapar?..

– LXXII –

*Aşık ki zi naz-ü nazükî ferd büved,
Der mezhebi aşıkî civanmerd büved;
Ber dilşüdegân çi nar derhireded bud,
Yakub ki Yusüfî küned serd büved,*

Nazı ve nazikliği terk etmiş olan
âşık, aşk mezhebinde civanmert olur.

Bağrı yanıklara ateş satmak yaraşır
mı? Yusuf luk etmeye yeltenen Yakup ne
kadar soğuktur?..

– LXXIII –

*Aşık tû yakîn dan ki müsülman nebüved
Der mezhebi aşk küfr-ü iman nebüved,
Der aşk ten-ü akl-ü dil-ü can nebüved.
Her kes ki çünin nekeşt-ü an nebüved.*

İyi bil ki: Âşık Müslüman olamaz,
çünkü aşk mezhebinde küfür ve iman
yoktur.

Aşkta ten, akıl, can ve gönlün yeri
olur mu? Böyle olmayanlar âşık değil-
dirler.

– LXXIV –

*Aşık bayed ki ta reved bade hured,
Ya perdei akl-ü şermi hudra bidered,
Men bade güca hurem veger zanki hurem,
Ender seri men akl nayebed çi büred.*

Seven için her nerede bulursa bulsun
şarap içmek, yahut akıl ve hicap¹ perde-
sini yırtmak gerektir.

Ben şarabı nerede içeyim? İçecek
olsam da şarabın, başımdan alıp götüre-
ceği akıl bende yok ki?

¹ Utanma

– LXXV –

*Aşki huşi tii çü kasdı hunriz küned,
Can ez kafesi kalibi men hiz küned;
Kâfir başed ki ba lebi çün şekeret,
İmkânı güneh yabed-ü perhiz küned.*

Senin güzel olan sevgin, kan dökmek
istediği zaman can, ten kafesinde mem-
nuniyetle çırpınmaya başlar.

Senin şeker gibi dudağında günah
imkânını bulup da perhiz eden kimse
kâfir olmaz da ne olur.

– LXXVI –

*Kârî zi derunî canı tû mi tabed
Kez kıssa şiniden in girih neküşayed;
Yek çeşmei ab ez deruni hane,
Bih zan rudî ki ez berun mi ayed.*

Senin gönlünde bir şey parlıyor; ona bak! Yoksa hikâye dinlemekle esrar düğümü çözülemez.

Nitekim dışardaki koca ırmaktan, evin içindeki küçük bir çeşme daha faydalı ve daha güzeldir.

– LXXVII –

*Ger âşıkra fena-ü mürden başed,
Ya der rehi aşk can süpürden başed,
Pes lâf büved an çi begüftend ki aşk,
Ez ayni hayat ab horden başed.*

Eğer âşık yok olmak ve ölmek ve yahut da aşk yolunda canını feda etmek düşünüyorsa; artık aşk için: “Yaşam pınarından ab-ı hayat içmektir” demeleri boş bir söz olmaz mı?

– LXXVIII –

*Maşuka çu afitabı tâban kereded,
Âşık bemisali zerre gerdan kereded,
Çün badı bahar aşk cünban kereded,
Her şah ki huşk nist raksan kereded.*

Maşuka güneş gibi taban¹ oldu.
Âşık zerre gibi döndü durdu.
Aşk baharının rüzgârı esince kuru
olmayan dallar elbette harekete gelir.

¹ Işıklı, parlak

– LXXIX –

*Men bendei an aklı kez-u mecnun şüd,
Sad can erzed dili kez-u pür hun şüd,
Vallah ki hemi reşk büved abı hayat,
Z-eşki ki zi çeşmi âşıkan birun şüd,*

Ben o sevgilinin bendesiyim¹ ki akıl
onun mecnunudur.

Ondan pürhun² olan bir gönül yüz
can kıymetindedir.

Yemin ederim ki âşıkların gözünden
akan yaşlara ab-ı hayat gıpta eder.

¹ Kuluyum, kölesiyim

² Kanrevan

– LXXX –

*Meh ra tarafı beruy u mi manend,
Çiziş bedan ferîşteh hu mi manend,
Ni ni zi güca ta begüca meh ki büved,
Can bendei u bedu hod u mi manend,*

Ayın güzelliği biraz onun yüzüne benzer.

O melek huyluyu biraz andırır...
Hayır... Hayır!.. Nereden nereye?.. Ay kim oluyor? Canım ona kurban olsun; ona benzeyen varsa ancak kendisidir...

– LXXXI –

*Çün bud ruhi tüst butperesti hoşter,
Çün bade zi can tüst mest hoşter,
Der hestî-i aşk-ı tü çünan nist şüdem,
Kân nistî ez hezar hestî hoşter.*

Senin yanağın put olunca putperestlik iyidir.

Şarap senin kadehinden olursa mestlik iyidir.

Senin aşkının varlığı içinde öyle yok oldum ki; yokluk bin varlıktan yeğdir.

– LXXXII –

*Reftem beseri kûri kerimi dildar,
Mitaft zi gülzari teneş çün gülizar,
Der hâk nida kerdem hakâ zinhar,
An yari vefadar mera nikû dar.*

Keremkâr dildarın mezarı başına git-
tim.

O teninin toprağından mahzun bir
gül gibi zahir oldu.

Toprağa seslendim, dedim ki:

“Ey toprak benim vefakâr olan yari-
mi inciltme, hoş tut!..”

– LXXXIII –

*Amed beri men duş nigâri ser tiz,
Şirin suhani şeker lebi şur engiz,
Ba ruyi çü afitab bidarem kerd,
Yani ki çu afitab didi ber hiz.*

Dün gece benim yanıma şirin sözlü,
tatlı dudaklı mağrur bir güzel geldi:
Beni güneş gibi yüzüyle uyandırdı:
“Güneş görülünce kalkılır, beni gör-
dün kalk, ne duruyorsun?..” dedi.

– LXXXIV –

*Şeb keşt-ü mera nist haber ez şeb-ü ruz,
Ruz est şebem zi ruyi an ruz efruz,
Ey şeb şebe zani ki ezü bihaberi,
Ey ruz birevzi ruzz u ruz amuz.*

Gece geçti, benim ise ne gecedен ne
de gündüzden haberim var.

Gecelerim, gündüzlere ışık veren o
sevgilinin yüzüyle pürnurdur.

Ey gece sen o sevgiliden habersiz
olduğun için böyle karanlıklar içinde
kaldın.

Ey gündüz, sen de git o sevgilinin
gündüzünden gündüz olmayı öğren.

– LXXXV –

*Der encümenî nişeste didem buşeş,
Netüvanistem girift deraguşeş,
Ruhra bebehane ber ruhaş binihadem,
Yani ki hadis mi künem der gûşeş.*

Dün gece gördüm ki sevgilim bir
mecliste oturuyordu.

Kucaklamaya muvaffak olamadım,
kulağına lakırdı söylemeyi bahane ede-
rek hiç olmazsa yanak yanağa gelmek
fırsatını kaçırmadım.

– LXXXVI –

*Âşık kereded begirdi atlal-ü rübu
Zâhid kereded begirdi tesbih-ü rükû
Ber nane tenedi u ve ın diger ber lebi ab
Kin ra ateş ame est-ü anra gamı cu.*

Âşık sevgilisinin izini takip ile onun oturmuş ve gezmiş olduğu yerlerin etrafını dolaşır.

Zahit de tesbihiyle rükû ve secdeyle uğraşır.

Âşık susamış ve zahit acıkmış olduklarından biri su kenarında, diğeri ekmek arkasında koşar...

– LXXXVII –

*Bülbül amed bebag rüstüm zi zag,
Ayım bebag batu ey çeşmi çerag,
Çün susen-ü zi hiş birun ayım,
Çün abı revan revim ez bag bebag.*

Bağa bülbül geldi. Kargadan kurtulduk.

Ey gözümün nuru sevgilim, seninle bağa gidelim ve gül ve susam gibi açalım.

Akan sular gibi bağdan bağa revan olalım. Akalım ve hiç durmayalım.

– LXXXVIII –

*Ger ba digeri meclisi mey sazem-ü lâg,
Ninihem behüda zi mihri kes ber dili dağ,
Liken çü fûru şeved kesi ra hurşid,
Der piş nihed becayı hurşid çerag.*

Sevgilimden başkalarıyla hembezm¹
olmama rağmen vallahi gönlümde
ondan başka hiçbir kimsenin aşk ateşi
yoktur.

Güneş batınca karanlıkta kalan,
güneş yerine kandil yakmaz mı?..

¹ Bir mecliste oturan, içki arkadaşı

– LXXXIX –

*An tâk ki nist cüfteş ender afak,
Babende bebaht cüft-ü tâki bevîfak,
Pes güft mera ki tâk hahi ya cüft,
Güftem betü cüft-ü ez heme âlem tak.*

Âlemde tek olan, eşi bulunmayan
sevgilimle “tek mi, çift mi” oynadık.

Bana: “Tek mi istersin, çift mi?..”
dedi.

Ben de: “Seninle çift olmak ve bütün
âlemden tek kalmak isterim.” dedim.

– XC –

*Hod mümkün an nist ki berdarem dil,
An bih ki besevdayı tü bisparem dil,
Ger men begami aşkı tü nesparem dil,
Dilra çi künem beher çera darem dil.*

Gönlümü senden çekip almak mümkün değildir. En iyisi onu bütün bütün senin sevgine terk etmektir.

Eğer aşkının gamına gönlümü bırakmazsam onu ben ne yaparım? Artık gönlümü göğsümde taşımamın manası kalır mı?..

– XCI –

*Aşkem bekemal-ü dilrübaî becemal,
Dil pür suhan-ü zeban zi güften şüde lâî;
Zin nadire ter güca büved her giz hâl,
Men teşne-ü pişi men revan abı zülâl.*

Aşkım kemale ermiş, sevgilim
hüsün¹ ve cemalde yükselmiş.

Gönül söylenecek bin bir sözle dolu,
dil söylemekten aciz!..

Susamış olduğum halde önümde
akan temiz ve berrak suyu içemiyorum.
Cihanda bundan daha garip bir hal
görölmüş müdür?

¹ Güzellik

– XCII –

*Aşkî darem pâk ter ez ab-ı zülâl,
În bâhteni aşk mera hest halâl,
Aşkî digeran bigerded ez hâl behâl,
Aşkî men-ü maşukı mera nist zevâl.*

Aşkım, ab-ı zülalden¹ daha latif ve paktır.²

Bana aşk ile oynamak helâldir. Başka âşıkların aşkı halden hale inkılap eder. Benim aşkım ve benim maşukumun ise zeval ve intikâli yoktur.

¹ Berrak su, billur

² Temizdir

– XCIII –

*Ez aşkı tii keştem erganunu âlem,
Vez zahmei tii faş şüde ehvalem,
Manendei çenk şüd heme eşkâlem,
Her perde ki mizenî mera minalem.*

Senin aşkınla âlemin erganunu¹
oldum. Senin mızrabınla gizli ahvalım
âleme faş oldu².

Sevgin beni çenge³ benzetti, hangi
perdeme dokunursan oradan inliyorum.

¹ Org

² Aşikâr oldu

³ Kanuna benzer, dik tutularak çalınan bir çeşit saz

– XCIV –

*Ez bülbüli sermest nevaî şinevem,
Vez badı semâ' dilrübaî şinevem,
Der âb heme hayali yari bînem,
Vez gül heme bûyi âşinaî şinevem.*

Sermest olan bülbül den sevgilimi hatırlatan nağmeler işitiyorum, semanın rüzgârından gönlümü çeken bir hal duyuyorum.

Sularda daima yarimin hayalini görüyorum ve güllerden bütün onun aşinalık kokusunu alıyorum...

– XCV –

*Ez hiş hoşem zimey nebaşed hoşiyem,
Ez hod germem ne âbi-ü ne ateşiyem;
Çendan sebükem zi aşk kender mizan,
Ez hiş kemem dü men ez ber keşiyem.*

Bendeki neşe şaraptan değil kendim-
dendir. Bendeki hararet yine bendendir,
sudan ve ateşten değildir.

Aşk beni o kadar hafifletmiştir ki
vücudumu mizana¹ çekseniz hiçten pek
çok daha eksik çıkarım!..

¹ Terazî

– XCVI –

*Üftad mera aceb şikâri çi künem,
Vender serem üfkend humari çi künem,
Salûsem-ü zahidem veliken der rah,
Ger buse dihed mera nigâri çi künem.*

Elirne ne beklenilmez bir av düştü;
ben ne yapayım?..

Başıma tatlı bir sarhoşluk geldi; nasıl
edeyim?..

Sofuyum, zahidim... İyi ama, yolda
giderken güzelin biri ya bana bir buse
verirse ben ne yaparım?..

– XCVII –

*İmruz yeki gerdişi mestâne künem,
Vez kâsei ser sâgar-ü peymâne künem,
İmruz derin şehir hemi gerdem mest,
Micuyem âkılî ki divâne künem.*

Bugün mestçe bir dolaşmak ve kafa-
tasından peyman¹ yapmak istiyorum.

Bu şehirde sarhoş sarhoş dolaşıp
durdum. Bir akıllı adam arıyorum ki
onu divane edeyim...

¹ Kadeh

– XCVIII –

*An kes ki bibest hâb mera besitem,
Yareb tii bibend hâb ura bekerem,
Ta fehîm küned merareti bihâbi,
Vendişe küned beakl ihram türham?*

Sevgilim, sitemleriyle bana uykuyu haram etti. Yarabbi, ne olur sen de onu uykusuz bırak!

Bırak ki, o da uykusuzluğun acısını anlasın ve “merhamet et ki sana da başkaları merhamet etsin” sözünün manasını düşünsün.

– XCIX –

*Ni men menem-ü ni tü tüü ni tü meni,
Hem men menem-ü hem tü tüü hem tü meni.
Men ba tü çunanem ey nigâri butenî,
Kender galatam ki men tü em ya tü meni*

Ne ben benim, ne sen sensin, ne sen
“ben”sin Hem ben benim, hem sen sen-
sin, hem sen “ben”sin.

Ben seninle o haldeyim ki – ey güzel
sevgilim!.. – ben sen miyim, yoksa sen
ben misin bir türlü kestiremiyorum.

– C –

*Ta derdili men sureti an reşki perist
Dilşâd çü men derin âlem kist
Vallah ki becüz şad nemitvanem zist
Gam mişnevem veli nemidanem çist.*

Mademki gönlümde perileri kıskandıran sevgilimin hayali vardır; bu âlemde benim gibi bahtiyar olan kimdir?

Allah'a yemin ederim, ben şad olmadıkça yaşayamam. Gam diye bir şey olduğunu işitiyorum; fakat onun ne olduğunu bilmiyorum.

– CI –

*Ger hup meyem, hubperestem bâri,
Ver bâde neyem, zi bâde mestem bâri;
Ger nistem ez ehli münacat revast,
Ez ehli harabatı tii hestem bâri.*

Kendim güzel değilim ama güzellere
tapanlardanım; bade değilsem de –hiç
olmazsa– ondan mest olanlardanım.

Münacat¹ ehlerinden değilim; fakat
senin harabat ehlerinden olmakla bahtiyarım
ya!..

¹ Allah’a dua etme, yalvarma

– CII –

*Ey der dilî her kesî zi mihret tabî,
Vey ez tû tezarruî beher mihrabî.
Cavid şebî bayed-ü hoş mehtabî
Ta batî gamî bigûyem ez her babî.*

Ey sevgili! Herkesin kalbinde senin aşkından bir parıltı vardır. Ve her mihraptan sana yalvarışlar yükselir.

Seninle oturup çektiğim elemeleri sana söylemek için bahtiyar bir gece ve latif bir mehtap lazımdır.

– CIII –

*Ta ruyi tüem kible şüd ey canı cihan,
Ne ez kâbe haberdarem-ü ne ez kible nişan,
Ba ruyi tü ru bekible gerden netüvan
Kin kiblei kalibest-ü an kiblei can.*

Ey cihanın canı olan sevgili! Senin yüzün bana kible olalıdan beri ne kâbeden haberim var; ne de kible nerededir biliyorum.

Senin yüzün gözümün önünde iken kibleye dönmeye kudret bulamıyorum. Çünkü o, kalıbın, suretin kiblesidir; senin yüzün ise ruhun kiblesidir!..

– CIV –

*Ez ruyi tû men hemîşe gülşen budem,
Vez dideni tû dü dide ruşen budem,
Men mi güftem çeşmi bed ez ruyi tû dûr,
Canâ meger an çeşmi bedet men budem.*

Sevgilim! Ben senin yüzüne baktıkça
içimde güller açardı ve ben bir güllük
kesilirdim. Ve iki gözümlü seni görerek
nurlanır, parlardı.

Sana nazar değmemesi için “Allah
seni kem gözden esirgesin, kem gözler
senden uzak olsun!..” diye yalvarırdım.
Ne yazık ki, o kem göz ben oldum ve
senden ben, seni seven ben uzak düş-
tüm!..

– CV –

*İmşeb menem-ü yekî harifî çü meni
Bersahte meclisî beremsi çemeni.
Câm-u mey-ü nukl-ü şem-ü nutrıp heme hest,
Ey kâş tû mi budi-ü inha heme nî.*

Bu gece, gönlüme uygun bir arkadaş-
la çayırda bir bezm kurduk¹. Şarap,
meze, ışık, sazlar ve okuyanlar... Hepsi
tamamdı.

Ah!.. Keşke ey sevgili bütün bunların
hiçbiri olmayaydı da yalnız sen olsay-
dın!..

¹ İçki meclisi

– CVI –

*Ta kâsei dûğı hiş başed pişem,
Vallah ki zi engebini kes n-endişem;
Ver bi berkî bemark mâled gûşem,
Azâdîra bebendegî nefruşem.*

Önümde kendi ayrıncagızım olduk-
ça, yemin ederim ki, başkalarının balşer-
beti gözümdedir.

Eğer zaruret ve mahrumiyetten öle-
ceğimi bilsem, yine hürriyetimi esaretle
değişmem.

– CVII –

*An kes ki mera besıdk ikrar küned,
Çün lübetegân mera bebazâr küned,
Bizarem ez an kâr neyem bazârî
Men bende-i an kesem ki inkâr küned.*

Bana sıtk ile ikrar verdiği halde beni âleme oyuncak eden kimselerden bizarım¹. Çünkü benim âlemle alışverişim yoktur.

Bu türlü ikrar edenlerden ziyade ben, beni inkâr edenlerin bendesiyim.

¹ Rahatsız, bıkkın

کتاب المقصدی

فِي الْخَوَّلِ مُبْدِي

تصنيف الشيخ الامام

أبي الحسن علي بن أبي طالب

النزاع في الحكم الله تعالى

صالح بن الحسين الكندي

الحمد لله الذي جعلنا من آل أبي بكر

مستحق للثواب والجزاء

١٥٨

قولوا ربنا اننا كنا نكفر

سید اخوت و عایق نامی در میان دوستان

جزء الاثني عشر من اربع مائة

اخذوا ذلك من دمع حلتا نكاحه الا

ایہہ عالم الایف ہی ہر جگہ درخلف

فلعل سلف لما علف ورند تمضاج الأ

دارم که عشق اید و تغلای خود را احد

اندرگاه مردم و تالار انجمن خاصه

سلا، پر دکر لم زامانک بنه قیامه

الملك

هو محمد بن عبد الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برهان انقضائى الكلى بشرح محمد راجى الله

باز کاغذ را که اینها میخواستند

لأنه لا يمكن أن يكون ذلك إلا

[illegible]

عادتاً انما يكون الفاعل في الاطلاق

ويعلم ان هذا الكتاب

المحرف

دی بلیک فوڈ

وہ کتابوں کی لایہ نواں ہے اور ہر ایک کتاب میں

فلم يزلوا به حتى ماتوا

*Mevlânâ Celâleddin Rumî (?1207-1273):
Harezmi başkenti Belh'te doğdu. Saygın bir âlim olan
babasının siyasi anlaşmazlıklar ve yaklaşan Moğol
istilası yüzünden göç etmesiyle Selçuklu Anadolu'suna
geldi. Alaaddin Keykubat'ın davetiyle başkent Konya'ya
yerleşti. Babasının vefatıyla, onun makamını ve
görevlerini devraldı. Dokuz yıl Tirmızlı Seyid
Burhanettin'e öğrencilik yaptı. 1240'lı yıllarda
Tebriзли Şems ile tanıştı. Mesnevi ve Divan-ı Kebir
ile tasavvuf edebiyatının en büyük şairlerinden
biri olarak tarihe geçti.*

*Hasan Âli Yücel (1897- 1961); Klasikler'den Köy
Enstitüleri'ne, 1938 sonundan 1946 Ağustosuna dek
süren Milli Eğitim Bakanlığı döneminde kurduklarıyla
Cumhuriyet Aydınlanması'nın en önemli ve kalıcı
"orkestra şefi"ydi. Hasan Âli Yücel telif ve çevirileriyle
de son derece nitelikli bir kültür insanıdır.*

KDV dahil fiyatı
10 TL